

Am să lansez următoarele ipoteze (speculative desigur, unele ce nu pot fi confirmate) referitoare la argumentul și logica aportului livonian (din grupul de limbi finice) și cu referire la influența lor în grupul **"Die Theisgepiden"**.

1. Livonienii s-ar fi asociat gepizilor ca urmare a unui mariaj regal cu liderii gepizi (altfel spus liderii lor ar fi pătruns pe linie feminină în familia regală gepidă ? poate prin intermediul rodului unui mariaj precedent cu lideri ai vechilor prusi ?);

2. Termenul de Livadea/Livada ar fi poate derivat din denumirea entității politice de pe cursul Tisei mijlocii, aceștia fiind etnic un conglomerat de populații (conform termenului livonian **Livõd It** engleză **"Livonian Union"**), entitate politico-statală în care elementul livonian era probabil diseminat;

3. Aportul lingvistic livonian în limbile română și maghiară ar trebui reconsiderat și studiat mai atent pe baza dicționarilor disponibile în special în variante germane-livoniene (îmi propun acest lucru pentru viitor, dacă dicționarele ar fi disponibile pe surse obișnuite. Dacă nu sunt disponibile, ar putea deveni o temă de cercetare academică).

Reputatul filolog Alexandru Rosetti în "Istoria Limbii Române", Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986 arată la pagina 383 că românescul **gând** ar fi pătruns printr-un intermediar slav în română (presupus din maghiarul

gond

), totuși noțiunea este extrem de importantă și e totuși de presupus că a fost preluată din livoniană, trecând inițial printr-o etapă lingvistică slavo-română.

Preluarea din maghiară ar fi presupus un contact "ceva mai intim"; româno-maghiar în perioada pre-feudală, fapt contestat de istoricii maghiari. Teremenul nu se regăsește în aromână. Pe de altă parte, în etapa medievală, limba cancelariilor maghiare era limba latină, mai accesibilă românilor, deci n-ar fi avut poate nevoie de traduceri din latină prin intermediul limbii maghiare. În dialectul istro-român, conform reputatului Alexandru Rosetti, elementele maghiare ar lipsi, ceea ce e de presupus că desprinderea de grupul român al grupului istro-românilor s-ar fi efectuat anterior aportului livonian (?).

Substituirea termenului latin pentru o noțiune relativ importantă precum familia cuvântului "gând" pare totuși greu de crezut, mai ales când regatul maghiar avea ca limbă de cancelarie latină.

Mie unuia îmi pare relativ puțin plauzibil. Deși totuși nu ar fi absolut imposibil.

Recapitulez termenii presupuși comuni cu livoniană: vârcolac (nort-saami, letonă, livonian) și pungă, covrig/încovrigat (ro. covrig- livonian kõvri- engleză "crooked. O localitate Covragiu în județul Hunedoara). Poate și muștiuc (livonian mūštōks- engleză "knowledge; erudition") și poate barză (livonian varž- engleză "stalk"- ro. "prăjină, par lung", ca mediere între un cuvânt panonic -kosovar ?- și livonian) ori ro. a jindui- livonian giņt- engleză "hatred, hate", ultimul incert.

E posibil ca și ro. gând (livonian gönd indică grupul sau semnificația globală)

Pe de altă parte, unele urme vechi germanice (diseminate în elementul românesc), regăsim în munții Șureanu: culmea Gotu 1471 m la sud de pâraul Mirașul care se varsă în Lacul Tău-Bistra. Pare a fi un oronim conferit de strămoșii locuitorilor cătunelor dependente de comuna Șugag Alba, dar conexiunea cu gepizii e neclară. Regăsim și pâraul Izvorul Prisăcii și un toponim Prisaca; precum și toponime precum Fața lui Grivei, apa Mălin (se continuă sub

numele Feieragu) și oronimele Goășele 1098 m, Grunețu 1188 m, Culmea Groșciorii 1592 m, Dealu Grosului 949m și Japi 1035 m.

Mi-am propus prin urmare încercarea de validare a ipotezei livoniene focalizând cercetarea pe județele Alba și Hunedoara.

Pentru Hunedoara voi reduce cercetarea la localitățile Tisa, Ardeu, Sereca, Gotești, Gothatea, Groș(uri), Ilia, Homorod, Livada, Livadia, Livezi, Ludeștii de Jos/Sus, Negoiu, Covragiu, Poienița Voinii ?

Pentru aceasta am apelat la următoarele surse: Repertoriul arheologic al județului Hunedoara (autor: Sabin Adrian-Luca), Editura Economică, București, 2005 și respectiv site-ul abonati.me pentru o eventuală evidențiere ale unor posibile toponime ori antroponime relevante.

La comuna Geoagiu de Jos, între peșterile cu locuire sunt menționate: peștera Geoagiu, peștera de sub stâncă sau adăpostul sub stâncă "piatra lui Gotar"; rețin de asemenea Dealul Judelui și toponimul Tureac.

De reamintit că există în bazinul râului Kautokeino (Guovdageainu în nord-saami) un lac denumit Geadžejávri (jávri semnificând lac). Iar în regiunea ossetină, în regiunea Severo-Osetinskaya avem oiconimul Dzaudzhikau (conform și oiconimului Gyügye în Szabolcs-Szatmár-Bereg).

În fruntea confederației de triburi, se afla un "mare rege" cu titlul de **iudex** conform lucrării *Colectiv- "Istoria României de la începuturi până în secolul al VIII-lea"; Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995, pag. 302.*

Turetg este denumirea în raeto-romană pentru localitatea și cantonul elvețian Zürich.

Iar la S-E de localitatea Tisa și N-V de localitatea Lăsău, regăsim dealul Ciordan 459 m.

Dificultatea cercetării antroponimice rezultă din faptul că în livoniană avem: liv. Jōvām- engleză "good"; liv. Joudly- engleză "strong"; liv. Knaš- engleză "beautiful". Ori antroponimele gen Iovan/Iovănescu sunt frecvente; pentru antroponimul tip Conașu' nu am referințe; iar pentru cuvântul livonian Joudly- engleză "strong" ar fi un singur antroponim în Bretea Română (de care ține și satul Covragiu), dar care pare doar asemănător, căci pronunția pare destul de diferită. Deci căutările îmi par infructuoase pe această direcție.

Totuși, antroponimul Labiș nu este singular, căci istoria muzicii ne ajută cu numele unui pianist austriac (Liszt), căci poporul livonian se autodenumeste: **līvlizt**.

Scris de Valentin-Claudiu I. DOBRE din surse scrise și internet, preluate într-o lucrare literară